

EESTI KIRJANDUSMUUSEUM

2006. AASTAL

Janika Kronberg

2006. aastal täideti Eesti Kirjandusmuuseumis 5 sihtfinantseeritavaid teemat, millest 1 lõppes, ja 8 Eesti Teadusfondi granti. 4 muuseumi teadurit kaitsesid Tartu Ülikoolis doktorikraadi. Toetust muuseumi kogude täiendamiseks ja eri projektideks saadi riiklikest programmidest “Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud”, “Eesti keel ja rahvuslik mälu”, “Lõunaeesti keel ja kultuur”, Setomaa kultuuriprogrammist ja klassikaprogrammist, osauhingult Vanderlin, Eesti Kultuurkapitalist ja mujalt. Jätkus Eesti Kultuuriloo ja Folkloristika Keskuse infotehnoloogilise baasi rajamine ja projekti LABOR arendamine Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toel.

Arhiivraamatukogu, Eesti Kultuuriloolise Arhiivi ja Eesti Rahvaluule Arhiivi kogude täiendamine toimus peamiselt trükiste sündeksemplaride laekumiste ja annetuste teel. Olulisimaks ja mahukaimaks panuseks senistele kogudele oli Stockholmis asuva Balti Arhiivi saadetus, mis sisaldab raamatute ja perioodika kõrval nii Eestis vähe leiduvaid väikestruktureid, okupatsiooniperioodil rahvusvahelist poliitikat kajastavaid lõigendimappe kui ka arhivaalset materjali. Arhiivraamatukogu juurdekasv aasta jooksul oli 14 023 arvelevõetud eksemplari, Eesti Kultuuriloolise Arhiivi laekus 11 676 ja Eesti Rahvaluule Arhiivi 1330 säilitusühikut, mille seas on nii käsikirju, fotosid kui ka heli- ja videosalvestisi. Kogusid kasutasid lisaks Eesti Kirjandusmuuseumi teaduritele 1739 uurijat, elektroonilisele teabepäringule vastati üle 300 korra. Kogude nähtavaks tegemise eesmärgil jätkusid mitmed koostööprojektid raamatukogude ja teiste teadusasutustega, Arhiivraamatukogust on elektronkataloogis ESTER kättesaadavad 47% säilikutest ning pi-

devalt täiendatakse avalikuks kasutamiseks kättesaadavaid andmebaase BIBIS ja ISIK.

Eesti Kirjandusmuuseumi väljaandel või muuseumi teadurite sulest ka mujal ilmus 2006. aastal 22 paberkandjal ja 2 elektroonilist trükist. Silmapaistvaimad neist on folkloristika osakonna vanemteaduri Aimar Ventseli Münsteris ilmunud monograafia "Reindeer, rodina and reciprocity: kinship and property relations in a Siberian village" (seerias Halle studies in the anthropology of Eurasia; vol. 7), EKLA vanemteaduri Kristin Kuutma "Collaborative representations: interpreting the creation of a Sami ethnography and a Seto epic" (Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia; seerias FF communications, no. 289) ja ühenduse "Eesti elulood" Toronto Ülikooli eesti õppetooliga koos teostatud mahukas koostööprojekt, Tartu Ülikooli professori Tiina Kirsi toimetatud põgenemislugude raamat "Rändlindude pesad" (Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum). Koostöös kirjastusega Tänapäev anti välja teinegi populaarseks osutunud elulugude raamat: "Sõja ajal kasvanud tüdrukud". Aasta lõpul ilmus kaks Eesti Rahvaluule Arhiivi vanemteaduri Mall Hiiemäe raamatut: muuseumi väljaandel "Päiv ei ole päivale veli. Lõunaesti kalendripärimus" ja kirjastuse Ilmamaa "Eesti mõtteloo" sarjas artiklikogu "Sõnajalg jaaniööl". Nende raamatute autorile osaks saanud tunnustus Eesti Vabariigi teaduspreemia näol humanitaarteaduste vallas osutab selgelt ühele: et rahvusteadust saab kõrgtasemel, ent samas ka väga arusaadavalt arendada emakeeles.

Eesti Kirjandusmuuseumi avalike ürituste aastaringi raamistavad laias laastus kaks pikkade traditsioonidega tähtsündmust – Eesti Vabariigi Presidendi auhind parimatele rahvaluule kogujatele, mis antakse välja veebruaris ja mille 2006. aastal said Tiit Birkan ja Jüri Metssalu, ning detsembris Kreutzwaldi päevade teaduskonverents, mis 2006. aastal toimus 50. korda. Traditsiooniks on saamas ka Tartu Kultuurkapitali toel emakeelepäeval 14. märtsil välja antav Gustav Suitsu stipendium, mille läinud aastal sai Kristiina Ehin. Üle aasta antakse kirjandusmuuseumis välja ka Ivar Ivaski mälestusfondi auhinda silmapaistvale luuletajale ja esseistile, mille 2006. pälvis Hasso Krull oma folklooriainelise esseeraamatu "Loomise mõnu ja kiri" eest.

2006. aastat võib pidada ka väikest viisi juubeliaastaks: mõlemad folkloristika osakonna eelretsenseeritavad ajakirjad (inglisekeelne *Folklore: Electronic Journal of Folklore* ja eestikeelne *Mäetagused*) said 10-aastaseks. Järjepidevuse kandja on ka Eesti folkloristide server Haldjas, mida stabiilselt külastab aastas umbes 600 000 lugejat.

Kui 2006. aasta muuseumi tegevusest otsida ainulaadset suur-sündmust, siis oli selleks kahtlemata Eesti Kultuuriloolise Arhiivi juhataja Piret Noorhani algatusel korraldatud Välisbalti arhiivide konverents juuni lõpus, mis tõi Tartusse paarkümmend eesti arhiivide hoidjat välismaalt, nii idast kui ka läänest, Siberist Austraalia ja Ameerikani, lisaks külalisi Lätist ja Leedust. See Eesti Riigiarhiivi, Eesti Rahva Muuseumi ja veel mitme institutsiooni koostöös ning Rahvuskasulase programmi ja Karl Ristikivi Seltsi toetusel teoks saanud konverents konkretiseeris meie pärandit globaalses mastaabis ning seadis edasiseks tegevuseks uusi sihte.

Teod kõnelevad endi eest ise ja tehtust täieliku ülevaate andmine on aruandluse küsimus neile, kes seda muidu ei märka. Kirjandusmuuseum võiks tehtuga igatahes rahule jääda. Ent teisalt olen kummastusega märganud, kuidas rõõm tehtust väljendub äraspidisel kujul või on asendunud millegi muuga. Seda juhtub mõnikord siis, kui autor väljendab oma rahulolu mitte tööst sisuliselt rääkides, vaid kasutab oma kõnes võhikule võõraid ja arusaamatuid kategoriseeringuid 1.1 jne. Vahest ei ole siin põhjuseks vaid meie tegevust suuresti suunav programmi- ja projektipõhisus, vaid ka meie endi liigne kartus ja peatselt vaata et harjumuski. Küsimuses, kas selline siisikeste püüdmine saab tulevikus asendada uudis-himu, peitub hoiatus. Siisikeste püüdmine meenutab üha enam spordivõistlusi, mida kommenteerides kõneldakse resultatiivseimast mängijast platsil. Kuid teadus, vähemalt humanitaarteadus, ei ole sport, ehkki tulemusi tuleb kahtlemata oodata. Humanitaarteadusi ei saa nende põhiosas taandada killupanemiseks, humanitaarteaduste põhižanriks on jätkuvasti akadeemiline monograafia, mis tähendab sageli teadlasele aastatepikkust tööd.

Sellega olgu tähelepanu juhitud teadustöö hindamisele. Ent parem pole lugu pärandiga, mida me oleme kohustatud hoidma. Rahvuskultuur ja seda säilitavad arhiivid ei saa olla projekt, mille väl-

tus on ajas täpselt piiratud ja mille lõppemise korral mõeldakse valmis uus projekt, mis niisamuti vältab 4–5 aastat. Pärandi hoidmise tingimusi ei loo ainult materiaal-tehniline baas, mis vajab küll pidevat uuendamist, kuid mille üle me ei saagi eriti nuriseda. Selle loovad eelkõige inimesed. Tööjõudu, eriti aga vastava hariduse ja väljaõppega inimesi, kipub aga nappima. Põhjus on lihtne: me uuendame tehnikat ja renoveerime ruume, kuid kui me ei suuda palgata piisavalt vajalikke inimesi, vilistab neis moodsate skannerite ja serveritega varustatud tööruumides tuul. Me võime tõsimeeli kuulata jutte vajadusest hoida Eestis reaalteadusi maailmatasemel ja osta selle heaks sisse näiteks India füüsikuid. Kuid rahvusteadustes ei ole selleks kellelgi teisel nii palju kõikvõimalikke eeldusi kui meil endil. Ja seda tööd ülal hoida, jätkata ja arendada ei ole enam ainult meie endi, Kirjandusmuuseumi töötajate missioon, vaid samahästi ka Eesti riigi ja Eesti teaduspoliitika missioon.